

DE ZON IN ANDERMANS LAND

Boeken van Ingrid Chen

Het zilveren kruis (2017)

De zon in andermans land (2024)

Bezoek ook de website www.ingridchen.nl

Ingrid Chen

De zon in
andermans land

Roman

EXORARE

Copyright © 2024 Ingrid Chen

Copyright © 2024 Ingrid Chen Poun Joe

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt, door middel van druk, fotokopie of op welke andere wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de auteur.

Omslagontwerp: Brave New Books

Omslagillustratie: iStock

Portret auteur: Arno Verkuil

ISBN 9789464928914

www.ingridchen.nl

Voor Albert die mij bij dit avontuur vergezelde

*Een woord van dank aan Cynthia McLeod voor
haar advies en inzichten*

Over *Het zilveren kruis*:

* Spannende roman. Staat voor geborgenheid en het door de protestanten verboden katholieke geloof.

– *Het AD*

* Een avontuurlijke historische roman.

– *Bibliotheek Eemland*

* Geschikt voor enthousiaste jongere lezers.

– *Recensent Hebban*

*Een heel verrassende plot. Komt aan als een schok. Een mooi tijdsbeeld van Amsterdam en Nieuw-Nederland. Ook een zwarte bladzijde in de geschiedenis.

– *Recensent Hebban*

*Erg beeldend!

– *Lezeres bibliotheek Eemland*

*Het boeit zeer!

– *Dominee C.A. ter Linden*

VOORWOORD

Deze roman is gebaseerd op ware gebeurtenissen en op persoonlijke verslagen van de destijds levende mensen. In het verhaal komen personen voor die werkelijk hebben bestaan. Deze zijn in het nawoord in een lijst opgenomen.

Personen buiten deze lijst zijn ontsproten aan de fantasie van de auteur en iedere gelijkenis met bestaande mensen berust op toeval.

DEEL I

Het was 1865, twee jaar nadat in Suriname de slavernij was afgeschaft en twee jaar nadat in de zuidelijke staten van Amerika – midden in een burgeroorlog – de slaven waren vrijverklaard, toen Chong Ling ergens ten zuiden van de Yangtze-rivier was aangekomen.

Hoofdstuk 1

China, 1865

Nooit had hij gedacht hier ooit terug te zullen keren. De plaats vervulde hem met walging, maar ook met een vreemd tintelend gevoel van toenemende blijdschap. Terwijl zwarte deeltjes rond zijn vlaslinnen schoenen opstoven en een overgebleven levend vogeltje traag en steeds zachter het laatste lied van de dag zong, gleden Chong Lings ogen over de kale plekken van de heuveltop waarover hij liep. De geuren van verbrand hout en roet hingen nog in de lucht. Hij schudde zijn hoofd, als om de realiteit eruit te werpen, en sloot zijn ogen om zich in te beelden dat hij reeds op zijn bestemming was, terug naar Guangdong. Het zwakke gefladder van het vogeltje werd gevolgd door diens geritsel tussen wat bladeren. Chong Ling rende er halsoverkop heen. Zijn lach van opluchting weerkaatste over het zwartgeblakerde veld.

‘Daar,’ riep hij luid, wijzend naar de enige groep dichte groene struiken. Hij luisterde aandachtig, maar hoorde geen voetstappen achter zich, en ook geen reactie. Hij wist dat San Mei het een slecht idee vond, hoeveel moeite hij ook gedaan had om het uit te leggen. Slapen onder de blote hemel was alleen voor vannacht.

Hij draaide zich om en zag dat ze niet meer op de grote steen een eindje verderop zat. Hij keek snel om zich heen, riep haar naam, en vloog tussen de zwartgeblakerde boomstammen door. Zijn ogen focusten zich, loerend op wilde dieren. Als ze maar

niet ten prooi is gevallen aan wilde dieren, ging het door zijn hoofd, maar wilde dieren zijn net zo bang voor ons als wij voor hen. Nee, om dieren – als die nog bestonden – hoefde hij zich geen zorgen te maken. Hij had meer te vrezen voor zijn medemens, voor de voortwoekerende woede die overal in het land opvlamde.

Het begon te schemeren, de lucht werd koeler en de geur van as werd doordringend. Hij rende over de heuvelhelling naar beneden, waarbij hij de vele stronken van afgehakte bomen ontweek, onderwijl haar naam roepend. De kou kroop in zijn huid, terwijl hij de heuvel verder afzakte. En daar was ze, een flinterroze zijde, heel ver weg. Ze baande zich een weg door het hoge gras in het dal en bewoog in de richting van een ommuurde stad. Zijn adem stokte; daar mocht ze absoluut niet in.

In het dal ijelde Chong Ling door het hoge gras. ‘San Mei!’

Ze stond meteen stil, de stoffen bult op haar rug bewoog, armpjes wriemelden en beentjes schopten. Het gaf hem een prettig gevoel die frisse, krachtige levendigheid te zien. Hij riep zijn vrouw nogmaals, maar zonder om te kijken vervolgde San Mei haar weg, trage stapjes nemend met haar lotusvoeten zoals ze dat gewend was te doen in een stad.

Chong Ling was vlot bij haar en greep haar arm. ‘Er is daar niets meer.’

Ze keek van hem naar de heldere stadsmuren in de verte en haar ogen lichtten op. ‘Nog beter, dan hebben we de stad voor onszelf, en de huizen ook.’

‘Nee, je begrijpt het niet.’

‘Wat is er zo moeilijk aan om een dak boven ons hoofd voor vannacht te hebben?’ Ze rukte haar arm los uit zijn greep, waarna ze zo snel haar voetjes haar konden brengen over een pad naar de stadspoort schoot en daarachter verdween.

Chong Ling streek over zijn hoofd, keek om zich heen naar het gezonde gras dat dieper groen werd in het terugtrekkende

daglicht, en blikte achter zich omhoog naar de heuveltop die hem relatief veilig leek. Hij zuchtte en ging haar achterna. Binnen walmde een diepe geur van verrotting hem tegemoet en hij sloeg een hand voor zijn neus. De slippers van zijn lange glanzende zijden jas golveerden in de goren bries terwijl hij waadde door het smerige afval in de straten. Zijn ogen zochten haar bij de ingestorte gebouwen en in de zwartgeblakerde huizen waarvan deuren en ramen waren weggerukt om gebruikt te worden als brandhout. Hoe verder hij doorliep, hoe kwader de dampen van de grond leken op te stijgen. Hij wist dat hier, in de Yangtze-delta, grote verwoestingen waren aangericht, maar hij had nooit kunnen bevroeden dat er alleen zo'n grote zwart-grijze leegte over zou blijven.

Er klonk geschreeuw, dat door de ruïnes heen galmde naar de open plek waar Chong Ling stond. San Mei! Vervolgens kwam het gehuil van hun dochter. Chong Ling haastte zich erheen, maar zijn voet zakte in iets zachts, in een lichaam in verregaande staat van ontbinding. Snel trok hij zijn voet eruit en deinsde achteruit, waarna zijn hielen ergens tegenaan stootten. Weer een halfvergaan lichaam, zonder een arm en zonder een been. Hij keek weg, maar overal om hem heen lagen zulke lijken. Sommige waren slechts zwart leer over botten. Ze draaiden voor zijn ogen, maar hij liet zijn blik wazig worden door zijn aandacht te richten op zijn gehoor. Het aanhoudende geschreeuw en geblèr zetten hem weer in beweging en hij strompelde in de richting van het lawaai.

In een ongeschonden, schemerig huis, zat San Mei op de vloer van de woonkamer, met Muy Song in haar armen. Toen het kind hem zag, werd het stil. San Meis ogen schoten angstig van hem naar een donkere hoek in de kamer. Chong Ling stapte binnen, maar stopte abrupt toen er glinsterende ogen in de hoek verschenen. Zijn hart sloeg een slag over en hij hield zijn

adem in. Een gedaante kwam over de vloer aankruipen en stak traag een trillende hand naar hem uit. Het was een mens, levend, maar volledig uitgemergeld.

Chong Ling perste zijn lippen samen, blikte nerveus naar zijn gezin en keek weer naar de uitgemergelde die dichterbij kwam. Hij kon nu zien dat het een oude man was, met zijn lange doffe vlecht nog intact, en het gezicht vol zwarte vegen. Chong Ling ademde langzaam in en uit, en voelde zich week worden. Hij hurkte voor de man neer en keek in de uitpuilende ogen. 'Wat doet u hier?' vroeg Chong Ling.

'Ik woon hier,' bracht de man hijgend uit in een dialect van de regio.

Chong Ling verstond hem goed, en knikte.

De man kroop terug naar de hoek en boog zich over een hoopje lappen op de vloer. In die vodden lag een jongetje.

Chong Ling kwam overeind. 'Is hij ziek?'

De man schudde zijn hoofd. 'Hij is al een paar uur dood.'

Op dat moment zag Chong Ling het kapmes naast de lappen.

'Ik heb dagen niet gegeten,' zei de oude man.

Chong Ling opende zijn reisbuidel en zette wat gedroogde vruchten neer naast het kapmes.

'Ben je gek?' riep San Mei opspringend. 'Straks hebben wij niet meer genoeg voor de tocht.'

'Pak ze maar weer op,' zei de man tegen San Mei. 'Daar wordt een mens zoals ik niet sterk van, ik moet in één keer achterstallige honger inhalen.'

'Kom dan met ons mee,' zei Chong Ling, die geen moment langer hier wilde blijven.

'Nee,' zei de man terwijl hij zijn hand over het handvat van het kapmes liet glijden. 'Help mij hiermee. Jullie hebben er de kracht voor.'

'Nee,' zei Chong Ling. 'We moeten de jongen begraven.'

San Mei kwam voor hem staan. 'Chong Ling, hier blijven alle

doden gewoon liggen.' Ze grijnsde. 'Je had gelijk, er is hier niets meer. We kunnen hier niet overnachten. Laten we gaan!'

De oude man snikte.

Er ging een koude rilling door Chong Ling heen. 'Maar de man dan? Hij kan hier echt niet in zijn eentje blijven.'

'We kunnen ons niet over iedereen bekommeren!' riep San mei uit.

De man tilde het hakmes met een grom op, waarbij hij zijn zwakke hand ondersteunde met de andere zwakke hand.

Chong Ling voelde het zweet op zijn voorhoofd parelen, en in een reflex schoot hij naar voren, trok het kapmes uit de oude handen, greep de man bij zijn arm en dirigeerde hem naar de uitgang.

De man wrikte zich los en grauwde als een tijger. 'Ik woon hier!' Mopperend waggelde hij terug naar de donkere hoek.

Chong Ling keek door het raam naar de achtertuin. De dikke bomen waren beschadigd, maar ze stonden nog recht overeind met hun wortels diep in de grond; je kon ze niet zomaar verplaatsen.

Zodra hij en zijn gezin weer buiten de stadsmuur stonden, keek Chong Ling om zich heen. Hij kon zich moeilijk oriënteren nu het avond was geworden. De zwarte heuvels tekenden zich grillig af tegen de donkerblauwe hemel, en in het dal waarde iets onheilspellends. Hier konden ze niet in de openlucht slapen. Hij en zijn gezin liepen een andere richting op. Voorzichtig en blindelings liepen ze door het hoge, ruisende gras, totdat de nachtwind naar bloemen geurde. Hij haalde opgelucht adem en voelde zijn lichaam ontspannen; die geur was een teken dat het ergste voorbij was, dat die stinkende, zwartgrijze wereld eindelijk haar poorten had gesloten.

Enthousiast riep hij San Mei om tussen de bloemen te komen zitten, in een poging haar de lelijkheden van de afgelopen tijd

te doen vergeten. Ze liep er slechts stilletjes en lusteloos bij alsof het haar allemaal niets kon schelen. 'We moeten eerst eten,' zei ze.

Chong Ling maakte gauw een vuurtje en warmde wat van hun meegebrachte gedroogde voedsel op. In het flauwe vuurschijnsel zag hij dat San Mei onder een paar bloeiende struiken in slaap was gevallen, met Muy Song dicht tegen zich aan. Hij overwoog hen wakker te maken om alsnog wat te eten na deze lange dag, maar legde toen een deken over hen heen en keek langdurig neer op de jonge, vredige gezichten. Die vervulden hem met weemoed. Als kleine jongen was hij weggegaan, en nu kwam hij terug met een echtgenote van twintig en een kind van zeven maanden. Het was een grote verantwoordelijkheid om een vrouw en een kind te hebben. Ineens bestond hij uit meer dan alleen zijn eigen lijf; hun blijdschap werd ook zijn blijdschap, hun verdriet, zijn verdriet, hun honger, zijn honger, alsof hij een groter lijf had gekregen dat drie keer meer voelde en drie keer meer eten nodig had. Die verantwoordelijkheid schrok hem geenszins af; als ze eenmaal in Guangdong waren, zou hij beginnen zijn gezinsleven op te bouwen.

Hoe anders was het toen ze net uit het noorden waren vertrokken, toen ze in koetsen werden gedragen van herberg naar herberg, terwijl om hen heen de kersbomen bleekroze explodeerden. Ze lesten hun reizigersdorst met hete thee van gastvrije boeren. Maar toen ze de oever van de Yangtze-rivier hadden bereikt, waar de enige mensen grimmige Mantsjoesoldaten waren, wist hij dat wanneer hij deze brede rivier overstak, hij de grens tussen licht en donker overging. De dragers van de koets namen afscheid en gingen terug naar het noorden. Hoe verbeterden deze Qingsoldaten ook mochten zijn, een van hen was toch bereid om hen de rivier over te zetten.

De boot bonkte voortdurend tegen onthoofde lichamen die plots uit de golven opdoken, en telkens gilde San Mei en schrok

Muy Song op. Aan land gingen ze te voet verder in een rokerige omgeving. Hij had geprobeerd zijn gezin over zijpaden te leiden, zodat ze de opgestapelde, vaak onthoofde skeletten langs de wegen niet hoefden te zien. Ze kwamen langs overwoekerde akkers, verlaten dorpen en verwoeste steden. Bij een rivier gingen ze uitrusten, maar ze sprongen weer op bij de aanblik van de rij zwartgeblakerde bomen aan de overkant, waaraan verkoelde lijken waren vastgebonden.

Ze renden vaak koortsig de verkeerde kant op, over het desolate landschap waar soms het wit van menselijke beenderen schitterde, soms vlak naast een kanonskogel. Aan dergelijke beelden begon hij te wennen, wat de tocht aanzienlijk bespoedigde. Maar hij wende er niet in dezelfde mate aan als de mensen die er eens hadden gewoond. Die mensen hadden de werkelijkheid dagelijks meegemaakt, hun lichamen hadden de kleur van de ontelbare doden aangenomen, en de kleur drong hun lichamen binnen en verduisterde hun harten. Ze werden wreed zonder het te beseffen, want hun magen namen het kloppen over. Er gingen geruchten rond die hem destijds in het noorden hadden bereikt, dat de levenden de lijken opaten, dat er zelfs een handel ontstond in mensenvlees, vlees dat per pond werd verkocht. En de botten die her en der lagen, konden de afgekloven resten zijn die zwervende, hongerige honden en wilde zwijnen hadden achtergelaten. Ze zeiden dat vooral de honden dik werden, en zo sterk als tijgers, dat hun ogen rood opvlamden en ze alleen mensen aanvielen. Ook zij raakten gewend, aan mensenvlees dat steeds schaarser werd.

De bloeiende struiken ruisten nu zacht boven hem, parfumeerden de nachtlucht en lieten een paar bloemblaadjes neerdwarrelen op zijn slapende vrouw en dochter. Hij voelde een druk op zijn borst en werd bevangen door schuldgevoelens. 'San Mei,' fluisterde hij, het verwilderde haar uit haar gezicht vegend, 'het spijt me dat je dit moet meemaken.'

Hoofdstuk 2

Guangdong

Chong Ling hield zijn adem in. Zijn hart bonsde van blijdschap en hij rende over de zonnige zijde van de bergen. Hij was er eindelijk, na maanden in de openlucht te hebben geslapen en kilometers te hebben afgelegd. Hoe zuidelijker ze kwamen, hoe warmer het werd, en al die tijd sprak San Mei amper. Hij draaide zich om naar zijn vrouw, die aan kwam sukkelen met hun dochter op haar rug. Haar gezicht verried een stil lijden.

‘Alles staat er nog,’ zei hij wijzend naar de zonovergoten, largergelegen heuvels, en vervolgens gebaarde hij naar de grote, ronde stenen gebouwen tegen de helling. Het schitterende daglicht in Guangdong was een waar levenslicht. Hij kon niet wachten om zijn familie en vrienden terug te zien. Toen ze naast hem stopte, nam hij haar hand en trok haar mee over het slingerende paadje naar beneden. Daar gingen ze door de witstenen toegangspoort het dorp in. Bij een van de gebouwen met zeer kleine ramen bovenin keek hij omhoog. Het bouwsel zag er van dichtbij uit als een stadsmuur, stevig en veilig tegen aanvallen van vijanden of wilde dieren. Zo werden de huizen van zijn volk gebouwd, al generaties lang.

De hoge houten dubbele voordeur gaf mee, en ze stapten een ruime, lange hal in. Hun voetstappen weerklonken in de brede gang rond de binnenplaats. Halverwege beklommen ze de trappen naar de derde verdieping, waar hij op de galerij stilhield bij

een van de kamers. Hij duwde de houten deur open en stapte naar binnen. Het rook er muff en naar gerijpt en doorleefd hout.

‘Hallo?’ riep hij, terwijl zijn blik dwaalde over een stoffig tafeltje tussen twee tweepersoonsbedden. Het interieur daalde traag in zijn geheugen, maar bleef vaag.

‘Hallo?’ riep hij nogmaals. Waar was iedereen? Hij snelde naar een kapot kamerscherm en stapte in de ruimte daarachter. Hij keek ingespannen rond, op zoek naar een levende ziel. Vervolgens liep hij terug naar de bedden, en zachtjes veegde hij het stof van het tafeltje.

‘Wie ben jij?’ vroeg iemand met een rasperige stem achter hem.

Chong Ling draaide zich langzaam om en keek naar een oudere vrouw. Hij vloog naar haar toe en knielde voor haar neer. ‘Apo, grootmoeder, ik ben het.’

De ogen van de vrouw sperden zich open en staarden langs hem heen. ‘Er is maar één knaap die mij grootmoeder kan noemen. Chong Ling, je stem is veranderd, je klinkt als je vader.’ Ze hief haar hand langzaam zoekend op.

Hij pakte die hand met zijn beide handen vast. Wat was er met de ogen van grootmoeder?

Ze maakte haar hand los uit zijn greep, reikte naar zijn hoofd en betastte zijn gelaat. ‘Hoe oud ben je?’

‘Vijfentwintig.’

Een schaduw trok weg uit haar gezicht en ze glimlachte lichtjes. ‘Is je vader met je meegekomen?’

Hij stikte bijna van schrik. Was zijn vader niet hier dan? Waar was zijn vader als die niet thuis was gekomen? Hij vreesde het ergste en streek gauw over zijn hoofd om opkomende vermaledijde gedachten weg te jagen. ‘Nee, vader is nog onderweg.’

‘En Fa Yin?’

Bij het horen van die naam kromp zijn hart pijnlijk samen.

Deze woning mocht vaag zijn in zijn geheugen, maar de dag waarop ze opeens vliegensvlug hun spullen moesten pakken, stond hem helder voor ogen. Hij was pas tien. Een paar mannen stonden buiten op de galerij te wachten. Ze waren gekleed in simpele boerenkleding, een blauwgrijs jasje met een bijpassende wijde broek, maar iets aan hun gezicht deed hem vermoeden dat ze niet voor rijst in de kom zorgden door op het land te werken. Bovendien droegen ze lange messen in hun gordel. Huilend had grootmoeder gebrabbeld dat ze veel te oud was en onmogelijk haar woning kon verlaten. De mannen keken somber, maar schudden ijzig hun hoofd. Grootmoeder was helemaal niet zo oud, maar ze bleef zo hartverscheurend doorjammeren dat de mannen zwichtten en eveneens toestonden dat moeder bij haar bleef om voor haar te zorgen. Hij en zijn achttienjarige zus volgden de mannen naar beneden, terwijl om hen heen bewoners van het gebouw haastig uit hun kamer kwamen, de trappen af denderden en zich bij hen aansloten. In een stoet verlieten ze het dorp voor een tocht die hen dieper het zuiden in bracht.

‘Chong Ling,’ zei grootmoeder met een sereen gezicht, ‘is Fa Yin ook onderweg?’

Hij beet op zijn lip. Op dat moment klonken er klagelijke geluidjes van Muy Song bij de ingang.

‘Wie is dat?’ vroeg de vrouw terwijl ze zich traag omdraaide.

Hij kwam overeind en gebaarde naar San Mei, die Muy Song op haar rug droeg, dat ze binnen moest komen. ‘Grootmoeder, ik ben hier met mijn echtgenote en mijn dochter.’

De vrouw vouwde haar handen samen, en bleef geruime tijd stil. ‘O, Chong Ling,’ zei ze uiteindelijk, ‘wat fijn. Je bent getrouwd! Is ze een Hakka-meisje?’

‘Eh, ja, maar niet uit het zuiden.’

‘Ach, wat maakt dat uit? Kom eens hier, jongedame.’

San Mei stapte stijfjes naar voren, en grootmoeder betastte haar gelaat.

‘Je hebt een prachtig gezicht,’ besloot ze, en ze greep San Mei bij haar onderarmen vast, ‘welkom in onze familie. O, wat ben ik blij dat we weer een jonge vrouw in huis hebben.’

San Mei keek haar slechts apathisch aan, terwijl Muy Song een vrolijk kreetje slaakte.

‘En dit kleintje gaat het hier rumoerig maken, nietwaar?’ zei de vrouw met een brede glimlach.

Chong Ling keek weer om zich heen. Een gevoel van onbehagen be kroop hem; het was er erg stil, te stil, niet alleen in deze kamer, maar ook in de rest van het gebouw. Hij richtte zijn blik op zijn grootmoeder. ‘Waar is iedereen? Is mijn moeder niet thuis?’

Het gezicht van apo verstrakte en ze slikte zichtbaar een paar keer. Chong Ling wist dat dat slecht nieuws betekende en vroeg zich af of hij het antwoord wel wilde weten. Hij legde een hand op zijn buik alsof hij wilde overgeven en zei met gedempte stem: ‘Vertel het me, apo.’

‘Kom mee, ik breng je naar haar toe.’

Zwijgend trok Chong Ling de onkruidtros los van de recht-opstaande stenen plaat. Bij die inspanning welde een traan op in zijn ooghoek, hij had haar nog zo graag een keer willen zien.

Waarom moest hij dit pas na vijftien jaar horen? Na zoveel jaar werd een verlangen naar een weerzien gewoon veel te groot. Apo had liever willen zwijgen om de herinnering te doven.

‘Een paar dagen nadat jullie waren vertrokken,’ had zijn grootmoeder gezegd, ‘werden we opgeschrikt door zwaar gebonk op de voordeur van ons gebouw. Er volgden luide kreten en panisch gegil. We gingen snel de galerij op. Beneden raasden vele Qingsoldaten door de gebogen gangen. Ze grepen de gillende bewoners en dreven hen naar de centrale plaats. Het was duidelijk dat ze precies wisten welke bewoners ze moesten hebben. Toen wij weer naar binnen wilden gaan, stormden de sol-

daten onze galerij op. Als een zwarte, vuile bal die uiteenspatte in duizend grijpende tentakels verdwenen ze in specifieke kamers. We barricadeerden vlug onze deur en je moeder verstopte mij onder een berg wasgoed. Onze deur werd met veel kabaal opengebroken, en je moeder schreeuwde tegen de soldaten dat ze trouweloos waren. Ze schreeuwden terug dat wij het onkruid waren dat de orde in het land verstoorde. Ik hoorde later dat deze Qingsoldaten niet in staat waren de echte ordeverstoorders op te pakken, en daarom kwamen ze hierheen, om hun zwaard in de zwakke plekken te steken, thuis bij de familieleden van die ongrijpbare ordeverstoorders. Ze duwden je moeder de trappen af naar de andere gevangenen. Toen het stil werd rond onze kamer, sloop ik uit mijn schuilplaats en spiede uit het raam. Beneden op de centrale plaats jammerden de gevangengenomen bewoners. Och, Chong Ling, die lieve mensen werden een voor een onthoofd. Mijn ogen vertroebelden en ik heb nadien nooit meer scherp kunnen zien.'

Chong Ling streek met zijn hand over de grafsteen van zijn moeder, of hij nou vandaag of jaren eerder thuis was gekomen, hij zou altijd te laat zijn geweest. Hij snoof en hurkte neer, stak de wierookstokjes aan en zette een mand met eten neer. Zij had tenminste nog een graf waar hij naartoe kon. Ineens gingen de poorten van de zwart-grijze wereld weer open. Al die doden daarbinnen, niemand zou ze ooit opeisen, niemand zou ze ooit begraven, je kon nergens heen om het graf te vegen van je overleden familieleden. Hij zuchtte. Wij waren slechts een hoop mieren, die overlast bezorgden door uit de grond te kruipen en de orde te verstoren, dacht hij. En hij had daar deel aan.

Hoofdstuk 3

Met een triest gevoel in zijn hart wandelde hij op een heuvel. Chong Lings ogen gleden over de uitgestrekte dorheid van een helling. Deze troosteloosheid had hij niet verwacht. Hij hurkte neer en liet zijn hand over het droge gras gaan. Het gebied was weer helemaal teruggekeerd in zijn natuurlijke staat, zijn familie was terug bij af. Terug naar het verre begin, toen zijn volk vanuit het noordelijke Shanxi hiernaartoe verhuisde. Zijn mensen hoorden hier van nature niet thuis. Hij blikte naar het dal. Zijn volk kreeg destijds als nieuwkomers geen warm welkom, want de plaatselijke bevolking joeg hen naar de meest dorre, onvruchtbare gronden in deze heuvels. Waarom ze dat deden, was een raadsel, want ze stamden allemaal af van dezelfde Han-Chinezen. De lokale inwoners gaven zijn volk zelfs de naam Hakkas, mensen die te gast waren, misschien aannemend dat deze gasten gauw weer zouden vertrekken. Maar zijn volk vertrok niet, en nog steeds noemden de Puntis – ingeborenen – zijn mensen Hakkas, misschien nu om te verduidelijken dat zijn volk nooit wortel in deze grond zou schieten.

Zijn ogen vonden onwillekeurig het akkertje van zijn ouders, en hij draafde erheen. Daar liet hij zijn schouders onmiddellijk zakken; het leek een onmogelijke klus om het weer vruchtbaar te maken. Het was zwaar werk en zijn lijf was dit niet gewend, maar het was zeker lonend om voedsel te verbouwen. Een ander beroep wat hij wel kon uitoefenen was briefschrijver. Dat was niet zwaar, maar leverde niet veel inkomen op. Hij peins-

de, hij moest goed voor zijn gezin kunnen zorgen en hun leven hier zorgeloos opbouwen. Niet ver van hem vandaan lag een oude schep en hij stak hem hoopvol in de harde aarde en begon de grond om te woelen. Hoe meer hij doorwerkte hoe hoopvoller hij werd. Zijn volk was in staat geweest om de heuvelgrond vruchtbaar te maken, en dat zou hem ook lukken, hij zou de hellingen weer laten glinsteren van het water in trapsgewijze velden en laten schitteren van frisgroen. Dat was generatieslang zo geweest, ook op die dag in 1850 toen hij als tienjarige samen met zijn zus uit hun dorp werd weggehaald.

~~~~~

Ze waren maanden onderweg geweest en Chong Ling had ondertussen begrepen dat hij naar zijn vader werd gebracht. Soms voeren ze in een bootje ver over een rivier. Op een dag, terwijl ze langs grillige heuvels van kalksteen liepen, werd er gezegd dat ze in Guangxi waren, de provincie ten westen van Guangdong. De aanblik van die vreemde heuvels deed hem ineenkrimpen, en hij greep de hand van Fa Yin naast zich. Ze keek omlaag naar hem en glimlachte.

‘Je wilt toch niet terug hè,’ zei zijn zus.

Hij had graag ja willen zeggen, maar schudde zijn hoofd. ‘Waarom –’

‘Omdat Hij,’ zei ze op fluisterton, ‘binnenkort rampen naar beneden gaat sturen.’

Hij voelde zijn voorhoofd plooiën. ‘Hij?’

Ze knikte en wees omhoog. ‘En dan zullen alle gewassen op alle velden verdwijnen en zullen alle huizen onbewoond raken. Daarom, jongere broer, moeten we gauw weg zijn, we moeten zo snel mogelijk naar dat veilige oord gaan waar vader nu is.’

Hij voelde zijn hart bonken en hij kneep in haar vingers. ‘Komt dat door de Punti-Hakka-ruzies?’

‘Nee.’ Ze wendde zich van hem af en staaarde voor zich uit.

Hij keek omlaag. Hun bultige, voortjagende schaduwen op het paadje gaven het tempo aan waarmee ze verder verwijderd raakten van de Punti’s en hun land. Voor dat lokale volk was hij veel banger dan voor de rampen die, eh, Hij van boven zou sturen. De Punti-Hakka-ruzies! Het was namelijk zo dat de woekerende spanningen kortgeleden, in de herfst, tot een uitbarsting waren gekomen. Hun moeder had dat met veel angst en beven verteld. Ze zei dat de Punti’s de huizen van de Hakkas in brand hadden gestoken, en dat de Hakkas waren weggevlucht. De Hakkas konden nergens heen, en bij gebrek aan beter sloten ze zich aan bij de ordeverstoorers, een zwervende gemeenschap die zich de Godaanbidders noemde. Want daar zouden ze bescherming en steun krijgen.

Chong Ling keek weer op naar zijn zus, maar ze keek nog steeds voor zich uit, met een vastberaden blik in haar ogen. Haar lichaam straalde uit dat ze haar doel verstond. Met haar achttien jaar was dat wel goed mogelijk. Hij keek nog een keertje om, half verwachtend dat hij Guangdong dan zou kunnen zien, maar de provincie waarin zijn dorp lag, was nu honderden mijlen van hen verwijderd. Hij boog zijn hoofd en zwijgend zetten ze hun tocht voort totdat ze de vlakte van Jintian in Guangxi bereikten, een plek die grotendeels omsloten was door glooiende bergketens.

Hoofdstuk 4

De vrouw achter het marktstalletje glimlachte vriendelijk naar Chong Ling en vroeg of hij iets wilde kopen. Chong Ling bekeek het varkensvlees. Hij kon zich dat niet permitteren en wuifde van nee. Hij draaide zich om en richtte zijn aandacht op het vinden van plantgoed. Jong en fris, een goede start. Na dagen het heuvelakkertje te hebben omgewoeld, was de tijd aangebroken om rijst te verbouwen.

Tussen de drukte van marktgangsters schuifde hij langs kraampjes waar weinig goederen werden aangeboden. Overal was schaarste. Dat zal San Mei tegenvallen, dacht hij terwijl marktventers hem van alles toeriepen om hun povere waren te kopen. Haar ogen hadden opgelicht toen hij had voorgesteld om inkopen te gaan doen, en vanaf het moment dat ze waren vertrokken naar deze naburige markt in het dal begon ze weer normaal te praten. 'Gelukkig is er meer te doen dan constant kijken naar die saaie, dorre heuvels,' had ze gezegd, 'als je maar niet denkt dat ik op het land ga werken.' Ze had opgewekt opgesomd wat ze allemaal op de markt wilde zien en wat ze allemaal wilde kopen. Zodra ze er waren, verdween ze in de menigte.

Hij speurde de kramen af tot hij eindelijk een paar schamele potten met de gezochte plantjes vond. De man achter de toonbank zat ontspannen op een krukje en keek uiterst vriendelijk. Dat deden ze altijd als het om handel ging, dan vervaagde je als mens en deed het er niet toe tot welk volk je behoorde. Maar zodra Chong Ling in het Hakka vroeg hoeveel dat plantgoed

kostte, kneep de kerel zijn ogen samen alsof hij onraad rook.

Chong Ling veinsde dat niet te hebben gezien; misschien vergiste hij zich wel. Hij was hier voor die plantjes en hij wilde ze allemaal. Luidop telde hij een hoeveelheid koperen munten uit, ervan uitgaande dat die de prijs dekte en hij reikte de venter het geld aan. Maar deze verroerde zich niet.

‘Niet voldoende? Wacht, ik betaal u het dubbele.’

‘Hou je bloedgeld maar voor jezelf!’ riep de venter in het Puntí, ‘ik ga nog liever dood dan jou mijn plantgoed te verkopen.’

Chong Ling hield zijn adem in, verbijsterd over deze vijandigheid op een kleine markt waarmee kopers en verkopers elkaar in leven hielden. Hij blies zijn ingehouden adem langzaam uit, legde de munten neer op de tafel en pakte een plant op.

De venter schoot omhoog. ‘Zet terug!’ Hij zwiepte de munten van de uitstaltafel en poogde de pot uit Chong Lings handen te grijpen.

Chong Ling stapte met de plant achteruit, maar zijn rug kwam tegen iemand aan. Hij draaide zich om en verontschuldigde zich. De persoon fronste zijn wenkbrauwen en spuugde voor Chong Lings voeten. Overal om hem heen riepen ze in het Puntí: ‘Wegwezen! Wegwezen! Moordenaar! Moordenaar!’

Chong Ling keek van de een naar de ander in de menigte. Hij wilde hun vragen wat ze bedoelden, maar hield zich in. Totaal verward perste hij zichzelf door de menigte dieper de markt in, op zoek naar San Mei. Ze duwden hem en trokken aan hem, en kleine kinderen bekogelden hem met steentjes.

San Mei stond verderop bij een marktvrouw die kleding aanpreeft, en hij riep haar terwijl hij zijn pas versnelde. Ze keek verschrikt op naar het tumult. ‘Nu weet ik het zeker,’ riep ze, ‘in dit stomme dorp ben ik absoluut niet veilig.’

Met de plant stevig tegen zich aan geklemd rende hij zo hard hij kon uit de meute en greep haar hand. ‘We moeten hier weg!’

Later, aan het eind van de dag, kuierde Chong Ling door zijn geboortedorp in het zuiden van China. Hij voelde zich ongemakkelijk, hij schaamde zich diep voor de vertoning op de markt. Moordenaar, waarom noemden ze hem moordenaar? Hij wou dat San Mei het niet had gehoord. Als het niet gebruikelijk was geweest dat je echtgenote bij je ouders in huis kwam wonen, dan zou hij met haar in het noorden zijn gebleven. Vanwege hem woonde San Mei nu ver van haar familie, en hij moest er alles aan doen om de omschakeling van haar stadsleven naar een dorpsleven aangenaam te maken.

In de stille schemer galmden zijn voetstappen na tussen de nagenoeg lege ronde gebouwen. Hij hoopte dat deze woongebouwen ooit weer vol zouden raken, dat zijn dorp op een dag niet meer uit slechts die weinige vrouwen en kinderen zou bestaan.

Hij streek met zijn hand over de onderrand van een van de kapotte ramen van een schoolgebouwtje. In deze bouwval had hij leren lezen en schrijven. De tafeltjes en krukjes binnen lagen onder het stof en gruis, evenals de ambities van zijn ouders. Zij hadden verwoed gespaard om zijn lessen te kunnen betalen. Ooit zou hij een ambtelijke functie vervullen, dat was hun droom, daarvoor zwoegden zij zo hard op het akkertje. Het ongemak van hun leven zou van tijdelijke aard zijn, want als hij eenmaal ambtenaar was geworden zou hij zijn familie uit die harde aarde tillen. Zijn vingers gleden over de deur, precies bij zo'n deur had zijn vader gestaan, die dag in november 1850 toen hij en zijn zus in Jintian aankwamen.

~~~~~

Zijn vaders gezicht had gestraald van blijdschap. Chong Ling rende naar hem toe en viel in zijn uitgestrekte armen. Zijn hart sprong op; hij had die ouwe veel te lang moeten missen. Eerst

dagenlang, vanwege diens vergaderingen in de bergen, later wekenlang en uiteindelijk maandenlang. Zijn vader was zijn tanige teint kwijt, zijn huid zag er vol en veerkrachtig uit. Hij had zelfs een snor, wat hem een beetje intelligent deed lijken. Ook had hij een mes in zijn gordel, en op zijn rug... een zwaard. Voordat Chong Ling iets kon vragen, stak zijn vader zijn hand uit naar Fa Yin en leidde hen het houten gebouw in.

De grote zaal stroomde vol met mensen die, wat Chong Ling later vernam, allemaal nieuwkomers waren. Hij moest gaan staan bij de groep mannen en jongens achter een rij stoelen. Aan de overzijde stond zijn zus tussen de vrouwen en meisjes, ook achter een rij stoelen. Even later werden die stoelen bezet door mannen in lange grauwe gewaden. Hij begreep dat ze belangrijk waren, dat ze hier de leiding hadden.

‘Vader, waarom moeten wij apart van de meisjes staan?’

Zijn vader lachte hartelijk, alsof hij een mop had verteld. ‘Ja, zoonlief, dit is een nieuwe gemeenschap, en zo doen we dat hier.’

Chong Ling vond dat antwoord niet afdoende, maar hij wilde geen onenigheid met zijn vader, dus luisterde hij maar naar de gesprekken om hem heen. Overal werd er Hakka gesproken, wat hem geruststelde; hij was onder zijn eigen volk.

Plots verstomde het geroezemoes. Iedereen wachtte in volkomen stilte totdat een slanke man, gekleed in een lang flets gewaad, kalmpjes het podium beklom. Hij had een open gezicht en vriendelijke ogen en zijn houding straalde iets uit van een geleerde, van iemand die alle klassieke werken kende en zo kon deelnemen aan de staatsexamens om ambtenaar te worden, de droom van elke boerenzoon. Met een glimlach knikte de man naar de mensen.

‘Jullie zijn hier veilig,’ zei hij met een zachte, bijna rustgevend stem, ‘jullie zullen hier niet alleen beschermd worden, maar ook goed gevoed worden.’

Dat ‘goed gevoed worden’ wilde Chong Ling graag geloven wanneer hij zijn vaders huid bekeek.

‘Het enige wat jullie moeten doen,’ vervolgde de geleerde op het podium, ‘is vasthouden aan ons geloof. Jullie mogen nooit verslappen, en nooit opgeven, want alleen dan zal de ramp die spoedig zal komen jullie bespaard blijven.’

Het werd Chong Ling nu echt te mysterieus, over welke ramp ging het?

‘De ramp, de dodelijke epidemie, zal alleen de ongelovigen bezoeken,’ zei de man met een lichte stemverheffing, en hij keek bedroefd rond. Vervolgens oreerde hij over de verwerpelikheden die hij om zich heen zag, over het verlies van morele orde, over het feit dat de mensen intolerant en oppervlakkig waren geworden. Ze lieten zich leiden door egoïsme.

‘Waarom wrok koesteren tegenover anderen? Waarom Confucius aanbidden in plaats van God? Ons land wordt beheerst door afgoderij! En die afgoden moeten worden uitgebannen.’

Volgens de geleerde was het beter wanneer iedereen de enige God diende – zijn eigen hemelse Vader – die bijgestaan werd door de Verlosser, Jezus. Het drong tot Chong Ling door dat de spreker op het podium degene was waar iedereen met veel ontzag over sprak, hij was de man die in een visioen had ontdekt dat hij de jongere broer van Jezus was, en dat hij naar de aarde was gestuurd om de mensen te waarschuwen voor de ‘demonische duivels,’ want zij hadden de mensen misleid. Maar niemand wist wie die demonische duivels waren. Misschien ging het om de Puntí’s, mijmerde Chong Ling, maar die gedachte verwierp hij snel. Sommigen zeiden dat het waarschijnlijk om Confucius en zijn volgelingen ging, anderen dat het om boeddhisten of taoïsten ging.

‘Laten we samen een offer brengen,’ zei de man, onmiskenbaar de grote leider van al deze mensen hier, en hij draaide zich om naar het altaar, waarop twee lampen brandden in plaats van